

APLINKOSAUGOS ASPEKTŲ NUSTATYMO IR JŲ REIKŠMINGUMO VERTINIMO VADOVAS

1. VADOVO TIKSLAS

Šio dokumento tikslas yra patarti, atsižvelgiant į VI priedo nuostatas, kaip nustatyti reikšmingus aplinkosaugos aspektus, atsirandančius dėl tam tikros veiklos, produktų ar paslaugų, kurias EMAS organizacija kontroliuoja ar gali įtakoti. Didelis dėmesys reikšmingiems aplinkosaugos aspektams yra skiriamas tiek EMAS taikančios organizacijos aplinkosaugos vadybos sistemoje, tiek jos aplinkosaugos veiksmingumo įvertinimo bei gerinimo pagal užsibrėžtus tikslus ir uždavinius bei nuolatinio peržiūrėjimo procesuose. Šie aspektai taip pat yra svarbūs rengiant aplinkosaugos ataskaitas pagal III priedo reikalavimus.

2. SANTYKIS TARP APLINKOSAUGOS ASPEKTŲ, REIKŠMINGŲ APLINKOSAUGOS ASPEKTŲ IR REIKŠMINGO POVEIKIO APLINKAI

Principinė EMAS nuostata yra ta, kad organizacijos veiklos aplinkosaugos aspektai (Reglamento (EB) Nr. 761/2001 2 straipsnio f punktas) daro poveikį aplinkai (2 straipsnio g punktas). Jeigu organizacijos aplinkosaugos aspektas sąlygoja reikšmingą poveikį aplinkai, toks

aspektas turi būti laikomas reikšmingu ir privalo būti įtrauktas į aplinkosaugos vadybos sistemą.

3. REIKŠMINGŲ APLINKOSAUGOS ASPEKTŲ NUSTATYMO TVARKA

VI priede yra pateikti „tiesioginių“ ir „netiesioginių“ aplinkosaugos aspektų pavyzdžiai, tačiau tai jokių būdu nėra baigtinis sąrašas. Pirminės aplinkosaugos analizės ir tolimesnių nuolatinių vertinimų metu organizacijai būtina nešališkai, objektyviai ir visapusiškai įvertinti konkrečius jos veiklos, produktų ir paslaugų aplinkosaugos aspektus. Kai kuriuos nustatytus aplinkosaugos aspektus gali būti sudėtinga priskirti prie „tiesioginių“ arba „netiesioginių“ aspektų. Tokiu atveju reikėtų turėti omenyje tai, kad, nustatant aplinkosaugos aspektus, visų pirma siekiama visapusiškai apžvelgti organizacijos veiklos, produktų ir paslaugų svarbą aplinkos atžvilgiu ir išnagrinėti visus egzistuojančius aplinkosaugos aspektus. Svarbiausia yra ne suskirstyti aspektus į tiesioginius ir netiesioginius, bet pasirūpinti, kad būtų nustatyti visi aspektai, kurie vėliau bus valdomi taikant vadybos sistemos principus. Reikšmingų aplinkosaugos aspektų nustatymas vyksta šia tvarka:

Pirmas žingsnis Visų aplinkosaugos aspektų nustatymas

Antras žingsnis Reikšmingumo kriterijų apibrėžimas, atsižvelgiant į Bendrijos teisės aktus

Trečias žingsnis Reikšmingų aplinkosaugos aspektų nustatymas, remiantis 2 etapo metu nustatytais reikšmingumo kriterijais

VISŲ APLINKOSAUGOS ASPEKTŲ IŠNAGRINĖJIMAS (VI PRIEDO, 6.1 PUNKTAS)

• tiesioginiai aplinkosaugos aspektai (VI priedo 6.2 punktas)

• netiesioginiai aplinkosaugos aspektai (VI priedo 6.3 punktas)

Nenutrūkstantis
peržiūrėjimo
procesas

VERTINDAMI REIKŠMINGUMĄ, IŠNAGRINĖKITE:

Nenutrūkstantis
peržiūrėjimo
procesas

Nereikšmingi
aspektai

- tikimybę padaryti žalą aplinkai
- aplinkos pažeidžiamumą
- aspekto apimtį ir dažnumą
- svarbą suinteresuotoms šalims ir organizacijos darbuotojams
- atitinkamus aplinkos apsaugą reglamentuojančius teisės aktus ir jų reikalavimus

Reikšmingi aplinkosaugos aspektai

4. KAIP NUSTATYTI TIESIOGINIUS APLINKOSAUGOS ASPEKTUS

Tiesioginiai aplinkosaugos aspektai yra siejami su tomis organizacijos veiklos kryptimis, produktais ar paslaugomis, kurias organizacija gali tiesiogiai kontroliuoti. Tiesioginius savo vykdomų operacijų aspektus turi išnagrinėti visos organizacijos, nors ne pramonės sektoriaus organizacijose daugiausiai dėmesio skiriama netiesioginiam jų veiklos, produktų ar paslaugų aplinkosaugos aspektams.

- Pasikalbėkite su darbuotojais
- Apeikite savo teritoriją ir jos apylinkes
- Pasikalbėkite su interesų grupėmis
- Peržiūrėkite dokumentus (pvz., saugos duomenų lapus, leidimus)
- Panagrinėkite normatyvinius aktus (pvz., pagrindinius įstatymus, techninius reikalavimus, tokius kaip privalomas teršalų monitoringas)
- Peržiūrėkite ekologinio ženklo kriterijus
- Peržiūrėkite prekybos rūmų ir panašių institucijų turimą informaciją
- Pakalbėkite su kitomis EMAS organizacijomis
- Peržiūrėkite materialinių išteklių srautus
- Peržiūrėkite esamus veiksmingumo rodiklius
- Panagrinėkite visas organizacijos dalis ir infrastruktūrą (pvz., vamzdynus, elektros linijas, geležinkelį)

Pirkimų politika – Teršalų išmetimas į atmosferą ir išleidimas į vandenį - Atliekos – Išteklų naudojimas – Elektros energija - Vietinės problemos – Žemės naudojimas ir teršimas – Ankstesni įvykiai – Transportas

5. NETIESIOGINIAI APLINKOSAUGOS ASPEKTAI IR KAIP JUOS ĮTAKOTI (VI PRIEDO 6.3 punktas)

VI priedo 6.3 punkte nurodyti netiesioginiai aplinkosaugos aspektai yra traktuojami lygiai taip pat kaip ir VI priedo 6.2 punkte minimi tiesioginiai aplinkosaugos aspektai. Netiesioginiai aplinkosaugos aspektai gali atsirasti organizacijai bendraujant su trečiosiomis šalimis, kurioms EMAS registracijos siekianti organizacija gali daryti tam tikros įtakos.

- Pasikalbėkite su (sub)rangovais ir tiekėjais (pvz., paslaugų įmonėmis, žemės savininkais)
- Pasikalbėkite su klientais
- Atkreipkite dėmesį į produktų naudojimą ir jų atliekų šalinimą
- Pasidomėkite (sub)rangovų veikla
- Peržiūrėkite ekologinio ženklo kriterijus
- Peržiūrėkite prekybos rūmų ir panašių institucijų turimą informaciją
- Pasikalbėkite su kitomis EMAS organizacijomis
- Pasikalbėkite su NVO ir kitomis interesų grupėmis

Produktai – Kontraktai – Transportas – Naujos rinkos esamiems produktams – Finansiniai produktai – Produktų asortimentas – Turizmas – Paslaugos

Būtina, kad aplinkosauginius aspektus, susijusius su

pagrindine veikla, įvertintų ir pramonės sektoriui nepriklausančios organizacijos, tokios kaip vietos savivaldos institucijos ar finansų institucijos. Turi būti atliekama visapusiška inventorizacija, neapsiribojanti tik organizacijos teritorijos ir infrastruktūros aplinkosauginiais aspektais.

Tiesioginiai aplinkosaugos aspektai gali būti kontroliuojami vidaus valdymo sprendimais, tuo tarpu netiesioginių aplinkosaugos aspektų atveju, aplinkosauginės naudos siekiančiai organizacijai teks pasinaudoti savo įtaka (sub)rangovams, tiekėjams ir produktų bei paslaugų vartotojams, o tai pareikalaus organizacijos pastangų ir

Pirkėjų švietimas (pvz., produktų naudojimo ir šalinimo klausimais, patarimai dėl žalos aplinkai minimizavimo)

„Žalioji“ pirkimų politika

Pirmenybės teikimas „žalioms“ įmonėms, pvz., EMAS registruotoms įmonėms (teikiant paskolas, sudarant draudimo sutartis)

„Žaliosios“ investicijos

Panaudotų produktų grąžinimo sistemos

„Žalios“ sąlygos kontraktuose

išsirašymo. Remiantis VI priedo 6.3 punkto a-g papunkčiais, netiesioginius aplinkosaugos aspektus sudaro, neapsiribojant:

a) su produktu susiję aspektai (kūrimas ir tobulinimas, įpakavimas, logistika, vartojimas ir atliekų naudojimas/šalinimas)

Organizacijos galėtų išnagrinėti:

- turimus savo produktų gyvavimo ciklo vertinimo rezultatus;
- aplinkosaugos veiksmingumo rodiklių sukūrimo ir panaudojimo rezultatus;
- tiekiamų produktų ir savo produktų gamybos procesų aplinkosaugos aspektus;
- numatomo netinkamo savo produktų naudojimo ir neleistino jų utilizavimo ar šalinimo padarinius;
- klientų/pirkėjų ir tiekėjų informacinius poreikius bei papildomą pirkėjų švietimą (pvz., kaip naudoti produktus ir šalinti jų atliekas);
- produktų patvarumą ir pataisomumą, esamų produktų suderinamumą su naujais gaminiais ir atsarginėmis dalimis.

b) kapitalo investicijos, paskolų teikimas, draudimo paslaugos

Organizacijos galėtų išnagrinėti:

- naujų partnerių atrankos politiką ir draudimo tarifus (pvz., pirmenybės teikimą „žalioms“ kompanijoms, EMAS registruotoms organizacijoms);
- investicijų politiką („žaliosios“ investicijas);
- vertinimo procedūras (rizikos aplinkai sumažinimą);
- paskolų politiką (pvz., pirmenybės teikimą „žalioms“ kompanijoms, EMAS registruotoms organizacijoms);
- produktų asortimentą (pvz., „žaliosios“ fondus).

c) naujos rinkos

Esamų produktų pateikimas į naujas rinkas gali sąlygoti naujų aplinkosaugos aspektų atsiradimą. Šiuo atveju organizacijos galėtų išanalizuoti:

- esamą infrastruktūrą, pvz., pavojingų atliekų perdirbimui ar tvarkymui, probleminių medžiagų pervežimui ir tvarkymui, nuotekų valymui, avarinių situacijų atvejams;
- technologinius ir švietimo standartus;
- aplinkosauginio sąmoningumo lygį naujose rinkose.

d) paslaugų pasirinkimas ir struktūra (pvz., transportas arba aprūpinimo maistu ir gėrimais verslas)

Organizacijos galėtų išnagrinėti, kaip aplinkosaugos vadybą vykdo, pvz., šių paslaugų teikėjai:

- apgyvendinimo paslaugų (viešbučiai, konferencijų centrai);
- pervežimo paslaugų (aplinkai pavojaus nekeliančios transporto priemonės, efektyvus transporto organizavimas, technologiniai standartai, transporto priemonių sunaudojamas kuro kiekis);
- maitinimo paslaugų (produktų asortimentas, „žalioji“ pirkimų politika, pakartotinai naudoti ir kompostuoti tinkamų indų naudojimas, maisto atliekų tvarkymas).

e) administraciniai ir planavimo sprendimai

Organizacijos galėtų išnagrinėti:

- aspektus, kurie gali susidaryti ateityje įgyvendinant planavimo sprendimus;
- simuliacinių žaidimų ar kompiuterinio modeliavimo duomenis;
- patirtį, įgytą įgyvendinant panašius projektus.

f) produkcijos asortimento struktūra

Tai yra aktualu organizacijoms, parduodančioms ar paskirstančioms trečiųjų šalių tiekiamus produktus. Pavyzdžiui, jos galėtų:

- taikyti „žalius“ pirkimų politikos principus rangovų ir produktų atžvilgiu;
- pirmenybę teikti produktams, parduodamiems pagal užstato-gražos sistemą;
- iš savo asortimento pasirinkti produktus, paženklintus visuotinai priimtais ekologiniais ženklais.

(g) rangovų, subrangovų ir tiekėjų aplinkosaugos veiksmingumas ir taikoma praktika

Organizacijos gali:

- paprašyti (sub)rangovų ir tiekėjų pateikti informaciją apie jų veiklos ir produktų aplinkosaugos veiksmingumą;
- išnagrinėti saugos duomenų lapus, atlikti asortimento arba atitinkamos iš rangovų gautos informacijos analizę;
- apmokyti (sub)rangovus ir tiekėjus (pvz., patarti, kaip mažinti aplinkai daromą žalą);
- įtraukti „žaliąsias“ sąlygas į sudaromus kontraktus.

6. KAIP ATLIKTI REIKŠMINGUMO VERTINIMĄ?

Norint nuspręsti, kurie iš aspektų yra reikšmingi, reikia išnagrinėti ir įvertinti visus nustatytus aplinkosaugos aspektus. Tie aplinkosaugos aspektai, kurie buvo įvertinti kaip reikšmingi, turi būti įtraukiami į aplinkosaugos vadybos sistemą ir nuolatinį peržiūrėjimo procesą. Nereikšmingų aspektų grupei priskirti aplinkosaugos aspektai taip pat turi būti nuolatos peržiūrimi, atsižvelgiant į besikeičiančias aplinkybes. Tam tikrų aplinkosaugos aspektų reikšmingumui įvertinti organizacija savarankiškai apibrėžia atitinkamus kriterijus. Pagal Reglamentą (EB) Nr. 761/2001, kriterijai „turi būti išsamūs, atkuriami ir tinkami nepriklausomam tikrinimui“ (VI priedo 6.4 punktas) ir nustatomi, atsižvelgiant į Bendrijos teisės aktus (VI priedo 6.1 punktas). VI priedo 6.4 a-g punktuose yra paminėti kai kurie kriterijai, kuriais organizacija gali vadovautis, priimdama sprendimus dėl savo aplinkosaugos aspektų reikšmingumo.

Iš esmės, vertindama aplinkosaugos aspekto reikšmingumą, organizacija turėtų apsvarstyti šiuos klausimus:

- tikimybę padaryti aplinkai žalos;
- aplinkos pažeidžiamumą vietos, regiono ir pasaulio mastu;
- aspekto ar poveikio dydį, apimtį, dažnumą ir galimybę jį sustabdyti ar pakeisti;
- atitinkamus aplinkos apsaugą reglamentuojančius teisės aktus ir jų reikalavimus;

- svarbą suinteresuotoms šalims ir organizacijos darbuotojams.

Šie klausimai ir pasirinkti kriterijai gali būti formuluojami kaip uždari klausimai, į kuriuos reikia pateikti atsakymą „Taip“ arba „Ne“, arba išnagrinėjami labiau diferencijuotu būdu, kad, pirma, būtų įvertintas organizacijos aplinkosaugos aspekto reikšmingumas, ir, antra, kad būtų sudarytas prioritetinių veiksmų sąrašas (pvz., suskirstant juos į grupes: „svarbu“, „vidutiniškai svarbu“, „nesvarbu“).

Atlikdama vertinimą, organizacija taip turi atsižvelgti į veiklos pradėjimo ir nutraukimo aplinkybes bei pagrįstai numatomas avarinių situacijų sąlygas. Be to, turi būti atsižvelgiama į buvusią, dabartinę ir planuojamą veiklą.

Vertinimui atlikti naudingi informacijos šaltiniai gali būti leidimai, susiję normatyviniai aktai (pvz., dėl teršalų ribinių verčių ar teršalų monitoringo), nacionalinės veiksmų programos, vietos darbotvarkės, monitoringo duomenys ar mokslinės studijos. Vertingos informacijos gali suteikti ir kontroliuojančios institucijos, pirkėjai ir tiekėjai, aplinkosauginės organizacijos, prekybos ar amatų asociacijos, pramonės asociacijos, prekybos rūmai bei mokslo institucijos.

<p>Teršalų kaupimasis Klimato kaita („šiltnamio“ efektą sukeliančios dujos, ozono sluoksnio nykimas) Vandens ir dirvožemio rūgštėjimas Vandens telkinių eutrofikacija ir dirvožemio prisotinimas azoto junginiais Biologinė įvairovė, saugomų teritorijų apkrova (pvz., buveinių iškirtimas) Svetimų organizmų introdukcija ir paplitimas Metalų poveikis Fotocheminiai oksidantai ir pažemio ozonas Cheminių (pavojingų) medžiagų poveikis, įskaitant sunkiai skaidomus organinius teršalus Netinkamas žemės ir vandens išteklių naudojimas Miesto oro tarša ir triukšmas Nesubalansuoti išteklių šrautai, atliekos ir teršalų likučiai aplinkoje</p>

Aplinkos
generalinis direktoratas

Jeigu aiškiai nenurodyta kitaip, visos nuorodos į priedus
reiškia nuorodas į Reglamento (EB) Nr. 761/2001 priedus